

CURIOSITATS DE CATALUNYA

(setmanal)

Redacció i Administració:
Barcelona. - Riera Alta, 61

P R E U :

Número corrent	25 cèntims.
Número endarrerit	40 »
Subscripció anual	10 pessetes.

S U M A R I

Les muntanyes de Catalunya, pàg. 482 -
Jocs de paraules, pàg. 486. - Literatura
catalana, pàg. 487. - Notes històriques,
pàgina, 489. - Catalans notables, pàg. 490. -
Cançons populars, pàg. 493. - Jocs de pa-
raules, pàg. 494. - Contes vells.. forjats
de nou, pàg. 495. - Més esperit, sarda-
nistes!, pàg. 498. - Nostra premsa, pà-
gina 501. - Notes històriques, pàg. 505. -
Els Segadors, pàg. 506 - Endevinalla,
pàgina 509. - Paisatges catalans, pàg. 510.

Les muntanyes de Catalunya

XV

CAMPRODON

SI consulteu el número anterior de **CURIOSITATS DE CATALUNYA** veureu la descripció de Ribes a Camprodon per Pardines, i avui, com a continuació, detallem l'itinerari de Ribes a Camprodon pel Coll del Pal.

Seguint el mateix itinerari anterior, anem fins a Pardines que hi sortim pel camí de Camprodon; el seguim fins a un enforç de camins i prenem el que baixa fins al riu, on tota la vall del Segadell, reclosa i pintoresca, ja s'obra esplanada al fons.

Després d'un xic de baixada, arribem al Pontet del Molí d'En Roca, a 1.135 metres d'altitud; el riu, en aquest lloc, passa engorjat, tot saltironant fresós entre còdols i ribes cobertes de verdor abundosa i arbreda.

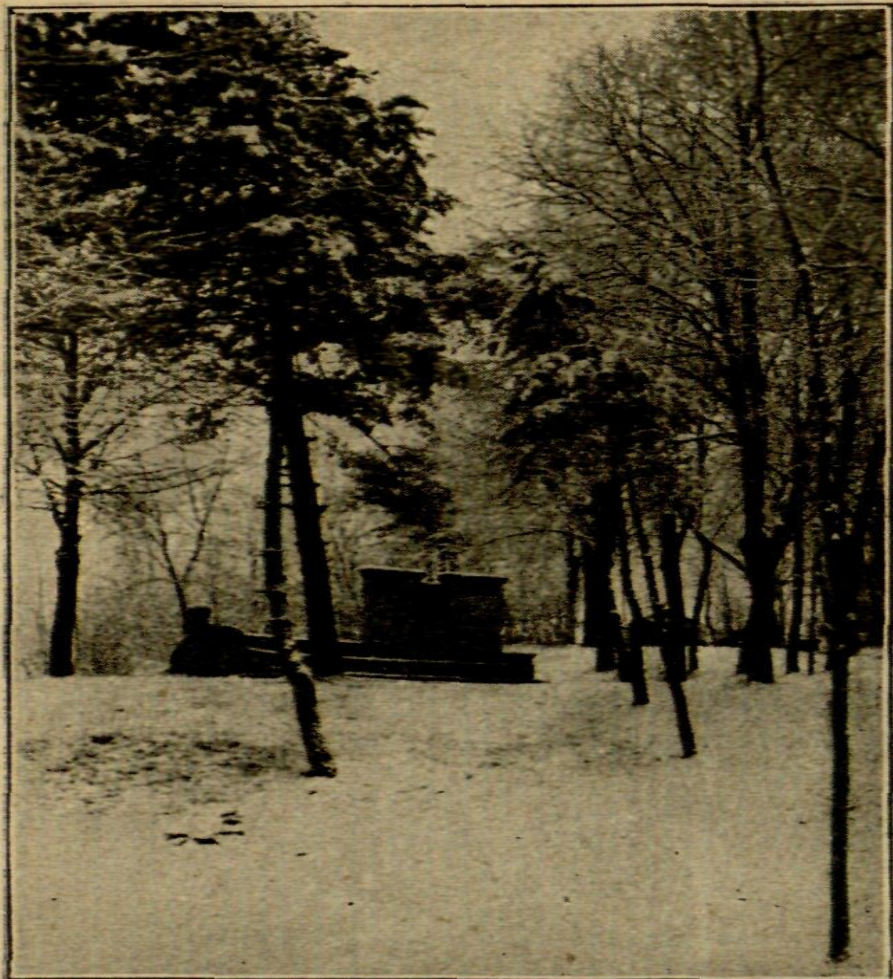
Des d'aquest bell indret es veu el poble de Pardines tot enlairat sobre un grop estarterat, que surt de la vessant muntanyenca, oferint en conjunt un pintoresc cop de vista.

Atravessant el pont, el camí s'enfila vertiginosament per dreturera costa pedregosa, on es guanya tot un bell esguard sobre la tancada vall.

Anant avençant, deixem les cases pagesívoles del

veïnat de Vilaró, pertanyent al poble de Pardines, tot voltat d'aprofitats camps de conreus.

Enlairats ja una mica, divisem des de sobre un petit serrat: la Clotada de Burgil, tributària del Segadell i les altres vessants del Puig d'Estela, Coma d'Olla i Portella d'Ogassa.

Camprodon.—Monument al Dr. Robert.

Després el camí és atravesat pel petit torrent del Burgil i més endavant travessem el petit i joguinós curs de l'aigua de les Corts, pujant ja sempre per prats de pastura.

Arribem a la Barraca de l'Orri vell. Es una cabanya de pastors des d'on es domina molt bona extensió dels Plans de Pórtoles. Està emplaçada en un cap de serrat, des del qual es pot albirar una gran extensió de terreny.

Ens apartem una mica del camí, per veure l'estany del Tarter, sota els estarterats caients del Puig de Coma d'Olla. Es troba a 1.625 metres d'altitud, al peu mateix de la gran esllavissada del rocam.

Encara que no és molt gran, té un aspecte molt digne de l'atenció que li fem objecte, pel color sinistre de les seves aigües, tot sovint ondulades, el color de les quals, fosc i escabrós, li donen les ombres de tots els trossejats penyals en què s'abrigalla.

Retornant altra vegada al camí, seguim per un petit viarany que ve de la Portella d'Ogassa, i, a més, dels rampans del Taga. En aquests indrets es dominen els extensos Plans de Pórtoles; talment semblen envellutats d'espesses ondulacions del fresc herbei. A l'estiu tots aquests plans són molt cobejats per les grosses ramades de bestiar de totes menes que s'hi acoblen. I aleshores és quan en els Plans de Pórtoles, els més importants d'aquest costat del Pirineu, s'hi troben una gran colònia de pastors i rabadans, el decorat més hermós i més poètic de tota la nostra terra catalana.

Més avall es destaca, per la seva situació, la Barraca d'En Piqué, la més important d'aquests extensos plans de pasturatge.

Li donà nom un vell pastor, mort ja fa molts anys, que coneixia, com ningú d'aquells indrets, tot el curs dels astres, deduïnt amb els seus càlculs el temps que tindrien en tota la temporada d'estiu. També era com ningú coneixedor de les malalties del bestiar. En aquella humil barraca, fosca i encongada, hi havia una petita biblioteca composta en sa major part de volums d'astronomia i veterinària que ell els consultava en les seves hores de solitud, guardant els ramats a la pastura

Des d'aquest lloc, i durant tot el curs del camí, es disfruta d'hermosa vista de muntanyes dominades pel Puigmal i el Balandran, sobre les valls extenses del Rigart, Fresser i Segadell.

Cap al N.O. es veu l'alta vall del Ter, Gra de Fajol, Fossa del Gegant i Costabona, i més endins el macís del Canigó destacant-se marcadament, el Sethomes i Tretzevents.

Arribem al Coll del Pal, a 1 760 metres d'altitud, situat entre el Puig del Pla de les Pasteres, a l'extrem superior de Serra Cavallera. Es el límit natural entre la Vall de Ribes i el Ripollès.

Des d'aquí, i anant baixant, trobem aigua en

abundor; primer trobem el torrent de Fogonella, que baixa dret al Ter; després la Gran Jassa, ample ras molt freqüentat pel bestiar de llana en l'estació calorosa.

Arribem al pla d'En Plata, a 1.325 metres d'altitud, que del mateix pla estrebat en surt una derivació de serra que arrenca fins a la vall del Ter.

Camprodon.—Font del Ferro.

Veiem, aquí, formosos detalls d'aquesta vall i les muntanyes de la Garrotxa, formant retallats rengles uniformats de molt variades i capricioses formes, al darrera mateix del macís de Sant Antoni de Camprodon.

Amb unes formes més suaus es destaquen les serres de Rocacorva, Cabrera i Puigsacalm; vers mitjorn es destaca el nostre Montseny i més al lluny les trencades arestes del Montserrat.

Des d'ací, ja, i en forta baixada, no perdem de vista Camprodon, que hi arribem al cap de poca estona.

Per no disposar de més espai, deixem, aquí, aquesta descripció, per reempredre-la al propvinent número.

.....
Aquesta excursió esmentada, és una meravella, encara que les nostres modestes ratlles no puguin expressar amb tota la grandesa necessària les nostres impresions.

Perquè ara, imagineu-vos, tots vosaltres, perquè pensant, per més que penseu, mai no donareu amb la grandesa de la serralada pirenenca, imagineu-vos tota la grandesa esbelta, trencada, aspra, majestuosa, plena de rocalls trencats, a ple hivern, tot cobert de neu, i us donarà una visió de somni, us semblarà que aquells cims són de cotó-fluix amb decorat per fons d'un cel gris, ample i eternidor. Us semblarà que aquelles muntanyes hi hagi caigut un mantell blanc, puríssim de color, que les hagi cobert suaument, pura visió, car el gruix de la neu és sempre molt superior a la nostra imaginació.

Tot això expressat, en trobar-vos-hi, és bonic, suprem, excels, i més encara que tot el podéssim dir, perquè en contemplar-ho hom es queda bocabadat en veure tota la bellesa natural de la nostra pàtria.

Però, a més de tot això, hi ha una pàgina fosca, i aquesta és quan us trobeu en aquesta gran serralada pirenenca en tempestat, i aquesta pàgina la descriurem un altre dia.

Així, doncs, fins al proper número, en què us parlaré de la continuació d'una excursió a Camprodon.

J. NADAL I RIBAS.

Jocs de paraules

«Un i dos i tres i quatre, la meitat de vint-i-quatre, vint-i-quatre i vint-i-cinc, set i vuit i nou i cinc».

«Obre la porta i fa rac, d'un brinco ha saltat el rec; més ben mudat que cap ric, en Pau li ha tirat un roc i l'ha fet caure del ruc».

Les nostres glòries

III

Es creu que a principis del segle XII i quan els habitants de la nostra terra eren designats amb el nom de «catalans», la llengua emprada s'anomenava «romanç» (denominació aplicable a totes les llengües sortides del llatí), nom que predominà fins les darreries del segle XIII. Al segle XIV ja comença a denominar-se catalana la llengua emprada pels catalans. Després, els escriptors l'anomenaven «catalanesc» («Regles de trovar» de Jofre de Foixà, i «Crònica» de Ramon Muntaner).

Però després, en 1362, el comte-rei Pere III parla ja de «llengua catalana», així també com Joan I.

El «llemosí» (nom que s'aplicava al català), només pot donar-se a la parla de la regió de Llimotges, antigament «Augustoritum» (Migdia de la Gàl·lia) i, fins a cert punt, al llenguatge trobadoresc, però no mai al català (1).

Documents existents a l'Acadèmia Vanclouse, d'Avinyó, diuen que per l'any 270 es parlava català a Arlés, Emporium, Avinyó, Narbona, Llenguadoc, Gascunya, Foix i Tarragona. Tinguem compte, però, que no era «català» la llengua emprada, sinó «romanç».

I quant a l'idioma provençal, aquest no tingué relleu fins que els Comtes de Barcelona, que posseïen la Provença per espai d'un segle i mig, l'embelliren amb el «barcelonès». Cal remarcar que l'idioma provençal fou l'origen del castellà, el francès i l'italià, així com intervingué en l'anglès i alemany.

(1) Qui vulgui saber, resumit, quelcom referent al que anomenen «llenguatge trobadoresc», li preguem vegi l'article titulat «Els Jocs Florals», de l'amic Gabriel Nogués Pahí, inserit en el número 18 de CURIOSITATS DE CATALUNYA, pàgina 8.

A més, per la Història es dedueix que el «barcelonès» fou la llengua més bella d'aquells segles i que a Aragó, Múrcia, Mallorca, València i Sardenya, així com a Grècia, fou emprat el «barcelonès» com a llengua distingida i senyorívola; Fontanicei, Dreyden, Bastero, Andreu, Escalano i Cervantes, així ho diuen.

Encara, també, com a prova definitiva, recordarem que el castellà aparegué a les darreries del segle XI, fins al regnat d'Alfons «El Savi» (any 1252), quan el català feia prop de dos segles que ja es coneixia.

Si recordem també que el primer rei que tingué Castella fou Ferran I, l'any 1037, trobarem que en esdevenir Castella reialme, Catalunya havia viscut ja deu comtats sota «feu» dels seus Comtes, i vuit comtats en sobirania pròpia. O sigui, abans que Castella fos reialme, Barcelona havia tingut ja divuit sobirans i es governava per si mateixa feia 1035 anys, sense que Castella existís.

Com a resum trobem, doncs, que per llengua i política Catalunya té ple dret a ésser independent, i més encara si hom recorda que Jaume «El Malaurat», darrer comte d'Urgell, havia d'ésser el veritable comte-rei de la monarquia catalano-aragonesa, puix era cunyat i nebot de Martí I «l'Humà» (mort en 31 de maig del 1410), darrer rei, aquest, de la nissaga fundada per Guifré I «El Pilós», i li fou arrabassat el reialme per l'infant i regent de Castella, Ferran d'Antequera, el qual posà setge al Comte d'Urgell en 5 d'agost del 1413; el d'Urgell va retre's en 31 d'octubre d'aquell mateix any, fou portat a l'exili el 10 de gener del 1414 i restà empresonat fins l'1 de juny del 1433, data en què morí.

I encara un document meravellós dóna més força al que diem. A la Biblioteca Medicea Laurenciana i a Santa Maria de Florència existeixen exemplars manuscrits de la primera gramàtica que es conegué a Europa. Aquesta gramàtica, no cal dir-ho, és la catalana.

També el primer Codi de Lleis Consuetudinàries que es conegué a Europa, fou el recollit, esclarit i arranjat a Barcelona, l'any 1068, per ordre de Ramon

Berenguer «El Vell», codi tingut pel més antic i verídic.

I, darrerament, quan en 25 de març del 1580 se celebraren a Barcelona els Jocs Florals, en els quals prengueren part escriptors llatins i castellans, començà la decadència de l'idioma català, decadència, però, que fou vençuda per la Renaixença Catalana que s'ha sostingut i augmentat fins als nostres dies...

* * *

Podeu comprovar-ho! Amb els antecedents esmentats tenim dret a exigir la llibertat absoluta de la Nació Catalana i l'ús obligatori de l'idioma català.

RAMON BOTEY I OROBITG.

(De «Amics del Folklore de Catalunya»).

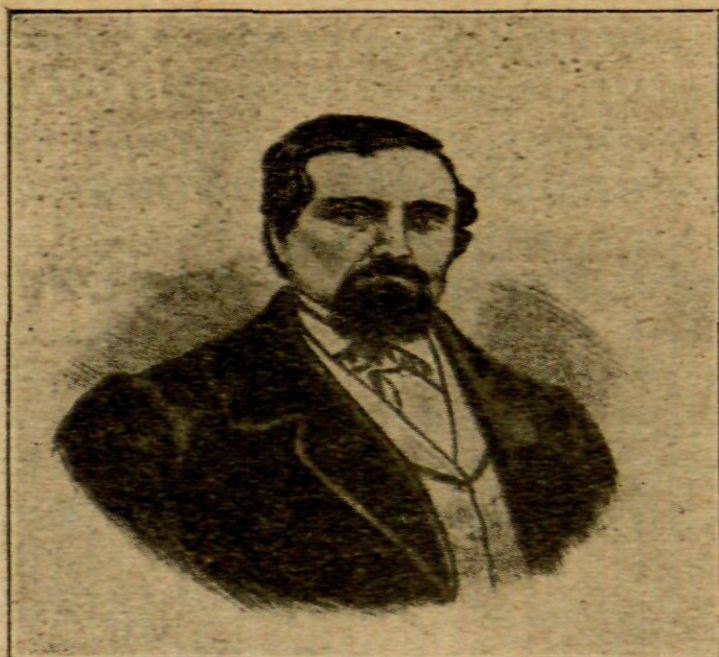

Notes històriques

Any 1399, gener, dia 19.—La Universitat de la vila d'Igualada, en consell ajustat en la capella de Sant Bartomeu, i amb autoritat i decrets dels honrats batlles, acorda les *Ordinacions e Capitols* per les quals s'havia de regir la vila, essent probable que aquest fos el primer còdex municipal en forma, que posseïren els igualadins. En 1482, foren traslladades en un llibre, mes en l'Arxiu municipal sols existeix la còpia que es féu l'any 1565.

Any 1463, gener, dia 3.—S'aculleixen a Igualada varies hosts barceloneses, amb llur bandera, que posaren en gran compromís a la vila, puix que aquesta ja estava sotmesa a l'obediència d'En Joan II, i Barcelona anava resistint-se, romanent hostil a la causa reial.

Any 1510, setembre, dia 2.—El rei Ferran el Catòlic, que es trobava a Monçó, concedeix un privilegi perquè, d'aleshores en avant, els representants d'Igualada en les corts del rei, romanguessin davant del monarca, sentats i amb el cap cobert.

CATALANS NOTABLES

Abdó Terradas

A principis del segle XIX va néixer a Figueres, aquest polític, els principals actes del qual anem a ressenyar.

El seu caràcter enèrgic i de viva imaginació, supliren l'escassa instrucció que va rebre, degut a ésser els seus pares de condició humil.

Fou el propagador de la doctrina anomenada democràtica i per espai d'alguns anys mantingué l'agitació a la seva comarca nadiua.

A l'any 1836 hi havia a Figueres un home anomenat Vicenç Perxas, que, a conseqüència d'haver llegit *Don Quijote* i prenent seriosament les seves aventures i les del seu acompanyant, i de manera especial les de la princesa Micomicona, va perdre la raó i parà en la singular bogeria de considerar-se el rei Micomicon, com així ell mateix es titulava.

Aprofitant la demència d'aquest desgraciat, Terradas fundà aleshores una societat humorística en la

forma, amb la finalitat de ridiculitzar la monarquia i fer obra republicana, el qual, seguint les ximpleries d'aquell infeliç, organitzà una cort de joves disposats a divertir-se, i ell mateix va posar-se príncep d'aquell regne de la demència. Va nomenar-se rei al Perxas, tenint el seu *Boletín Oficial*, i durant dos anys signà ordres i decrets, amb gran divertiment per part dels figuerencs.

Sobre les aventures d'aquella paròdia, Terradas escriví la seva comèdia *Lo Rey Micomicó*, que signà «escrita per un micomicó». Aquesta obra va ésser estrenada a Barcelona, en febrer de l'any 1838.

En 1841, essent comandant del tercer batalló de la Milícia Nacional de Barcelona, començà a publicar les seves *Hojas*, de caràcter polític, en les quals atacava violentament la forma monàrquica i defensava la República federal, que constituïen la doctrina dels demòcrates i republicans.

Era molt estimat dels seus conciutadans, els quals l'elegiren alcalde de Figueres en 1842, però, com sia que Terradas es negà a prestar jurament de fidelitat al regent, Baldomer Espartero, fou destituït. Reelegit quatre vegades successives, altres tantes va ésser també destituït. A la darrera destitució se'l va processar, i després d'un empresonament de tres mesos, sofrí exili a França.

Collaborà en el periòdic del seu amic Cuello, *El Republicano*, en el qual publicà el seu famós *Plan de revolución*. Va escriure una novella titulada *Recuerdos de la Explanada* (Madrid, 1842), que era un libelo polític contra el règim absolutista.

La seva obra més ferma i duradora fou l'himne revolucionari, que començava: *Ja la campana sona, Ja lo canó retrona*, que fou el despertador de tots els motins revolucionaris de Catalunya a la primera meitat del segle XIX.

En 1846 traduí la «Historia popular de la Revolución Francesa desde 1789».

Terradas, degut a les seves idees exaltades, es veia constantment perseguit per les autoritats governamentals, i durant el comanament del general Zapatero, aquell il·lustre republicà fou destituït de l'alcaldia de Figueres que ocupava i exiliat, en juliol del 1855, a Càdiç, on emmalaltí.

Amb el permís corresponent, va traslladar-se a Medina Sidonia, les aigües de la qual podien ésser-li benefactores per a la seva salut, i en aquest lloc va morir el dia primer de maig del 1856.

MIQUEL CODINA I FARRÉ.

Vores del riu Ritort.

(Tela d'Antoni de Ferrater).

El ram de vidriol

OBRIU que havem d'entrar,
que la prim, prim verderola;
obriu que havem d'entrar
pel ram del vidriol.

Els panys estan trencats,
que la prim, prim verderola,
els panys estan trencats
pel ram del vidriol.

No tenim pas diners,
que la prim, prim verderola,
no tenim pas diners,
pel ram del vidriol.

Que els facin fê als ferrers,
que la prim, prim verderola,
que els facin fê als ferrers,
pel ram del vidriol.

No els han sapigut fer,
que la prim, prim verderola,
no els han sapigut fer
pel ram del vidriol.

Que els facin fê als marxants,
que la prim, prim verderola,
que els facin fê als marxants
pel ram del vidriol.

Ja ens en han fet uns quants,
que la prim, prim verderola,
ja ens en han fet uns quants
pel ram del vidriol.

On trobarem les claus?
que la prim, prim verderola,
on trobarem les claus?
pel ram del vidriol.

Les tenen els gripaus,
que la prim, prim verderola,
les tenen els gripaus
pel ram del vidriol.

Passem i no els toquem,
que la prim, prim verderola,
passem i no els toquem
pel ram del vidriol.

Alegret

O - briu que ha-vem d'en-trar que la prim - prim ver - de - ro - la, o-

briu que ha-vem d'en - trar pel ram del vi - dri - ol.

(De «Cançons de tot arreu», per F. Baldelló, 1936).

Jocs de paraules

«M'han dit que tu has dit un dit que jo no he dit; el dit que tu has dit, jo no l'he dit, perquè si jo hagués dit que tu l'has dit, fóra ben dit per haver-lo dit jo».

«—Senyora, vinc de part de la senyora a veure si la senyora s'enyora. —Senyora, digui a la senyora que la senyora no s'enyora».

«En cap cap cap el que cap en aquest cap».

«El que roba una arrova de roba, no roba l'arrova, que roba la roba».

«Així és com tu dius, així com tu dius és; així com tu dius és, així tu dius com és».

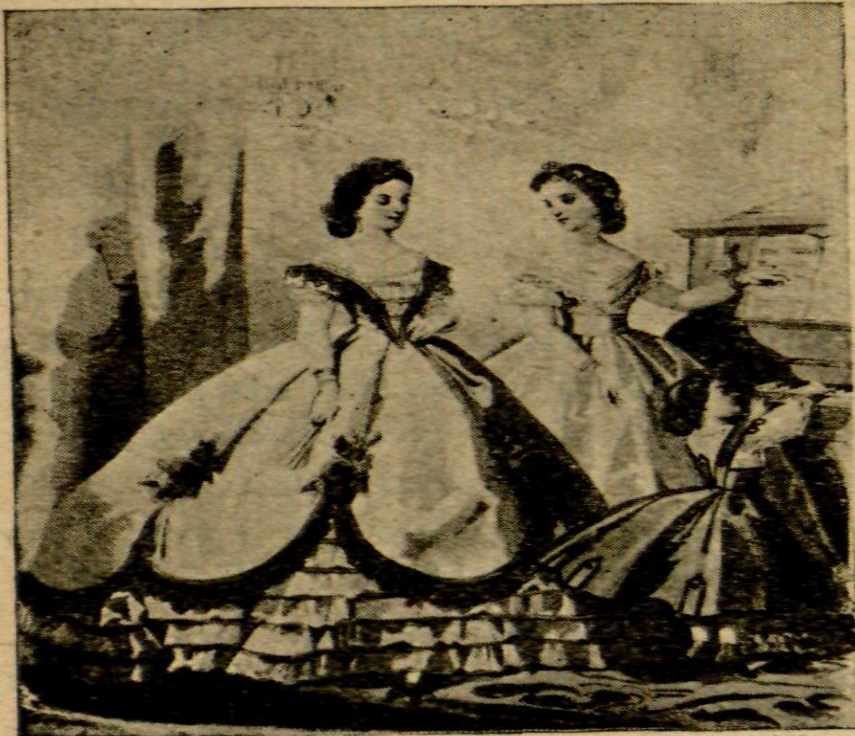
L'amorosa paraula

Ni ells mateixos el sabien l'instant aquell que per primera vegada es miraren, i tot mirant-se es somrigueren. La mirada inspirà el somris, aquest inicià la simpatia, i la simpatia, temps després, engendrà l'amor. I d'això vivien ambdós.

Feia qui sap el temps que s'estimaven i no s'ho deien, que es volien i no gosaven dir-s'ho. A ben segur que si els papers haguessin estat canviats, millor dit, que ell hagués estat ella i aquesta ell, la declaració de llur afecte hauria esdevingut joc de poques taules. En Jordi, però, opinava molt diferent de la Rosina, la seva enamorada. Abans de formalitzar el seu prometatge volia conèixer la mena de sentiments que la seva amada atresorava, la classe de noia que era, com pensava, de quina forma passava els dies feiners i d'una manera especial els festius, quins eren els seus gustos, les seves diversions i sobretot el grau de sentiments que cultivava. Havia sentit parlar de tants desenganys, de tants matrimonis que durant el temps de llurs relacions semblaren una cosa i després havien resultat tot el contrari, que la previsió guiava els seus passos.

Mentrestant Rosina passava nits d'angoixes terribles. Dos anys que En Jordi l'acompanyava i encara era l'hora que tenia de rebre una sola paraula d'amor. I en la seva pensa, ocupada a tota hora per la figura d'ell, anaven creixent muntanyes de dubtes. Era, potser, que En Jordi anava amb ella solament per a passar les hores que tenia lliures d'oficina, o bé cercava, com un de tants, fer-se-la seva i després deixar-la? Oh! no, no! Això, jamai. Si no era res del que pensava, si a n'En Jordi el guiaven les més nobles intencions, a què obeïa, doncs, tan perllongat silenci?

Fou un dissabte de començaments de tardor, precisament el mateix dia que es complien dos anys d'ençà de llur coneixença, quan Rosina rebé el que

Moda de l'any 1865. - Mirinyac.

Moda de l'any 1865.

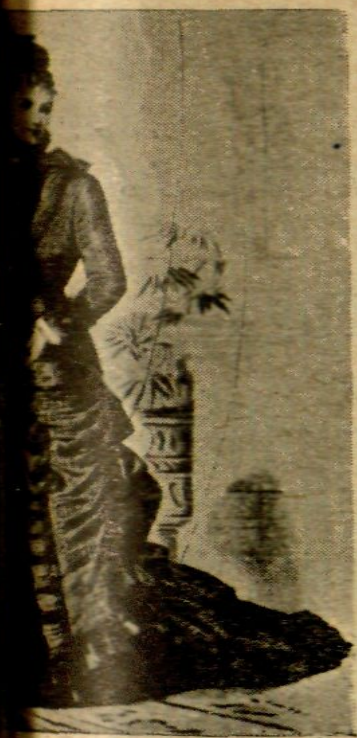
tant desitjava: la declaració seriosa i formal de l'amor d'ell.

Ella, com cada dissabte, segons tenien convingut, anà a esperar En Jordi al sortir del despatx. Aquell vespre, al donar-se l'acostumada estreta de mà, ell s'adonà que els ulls d'ella fulguraven d'una certa joia i alegria. A n'En Jordi el cor li digué que l'afecte que ella sentia per ell, aquell dia traspuava pels seus ulls. I en veritat així era.

Acordaren, abans d'anar a casa, fer una curta passejada. Pel camí, En Jordi parlava de les seves coses, intercalant-hi, molt sovint, dites humorístiques que ella celebrava joiosament amb rialles plenes de joia i alegria. Estranya coincidència! Aquell riure de l'amada, a l'igual que els seus ulls, traspuava, també, l'afecte, la vertadera estimació, que ella li professava.

Per fi, En Jordi cregué un deure ineludible aprofitar l'avinentsa per a manifestar-li els seus veritaders sentiments.

—Rosina, estimada Rosina, si he esperat tant temps per a dir-li que l'estimo, que la vull, no ha estat pas per culpa meva, no. Ha estat perquè la previsió m'ho aconsellava. Perdoni'm si li he fet passar moments d'angoixes, instants que forçosa-

Vestit amb coa.

Moda de l'any 1886. - Polissó.

ment vostè haurà dubtat de mi. Prou hi ha hagut dies que la llengua, el cor, anava a confessar-li el meu amor. En el mateix moment que això succeïa, una veu interior que sortia del més pregon del meu ésser m'obligava a callar, dient-me que abans em calia conèixer-la ben bé. Ara que ja la conec a bastament, ara que sé la mena de noia que vostè és, ara que estic cert de no veure'm desil·lusionat, és ara que li ofereixo el meu amor per tal que més endavant, quan aquesta aliança sigui aprovada pels nostres respectius pares, el matrimoni ens uneixi per sempre més.

Rosina, mentrestant, radiava de formosura. Els seus ulls, aquells ulls tan blaus, foren per a l'enamorat jovencell la resposta més eloqüent.

Content a desdir, satisfet de veure's correspost, exclamà:

—Jo no sé què em diuen les *teves* rialles, jo no sé de què em parla la llum dels *teus* ulls... Jo només sé que per *tu* tinc afany de viure, per *tu* tinc fam d'estimar...

Ella cregué vacil·lar. Temorenca encara s'agafà al braç d'ell.

Entretant, l'amorosa paraula encara repercutia dins el seu cor.—JOSEP M.ª SALAS I JULIÀ.

Més esperit, sardanistes!

per

EL VELL FOLLET, de

AMICS DEL FOLKLORE

JA fa temps que he reparat que són molt poques les anelles de sardanes que es mouen amb un ritme igual i amb ganes de fer-ho bé.

Potser això és degut a l'embranchida que en aquests darrers temps ha pres la nostra dansa, la qual cosa ha fet que s'hi incorporessin un nombre crescut de persones que tal vegada s'han cregut que ballar sardanes era anar d'un costat a l'altre i fer anar les mans amunt o avall, segons els vingués de gust. I no és pas això el que cal.

Vull creure, però, que no tota la culpa del garbuix que moltes vegades es forma al voltant de la cobla és dels nou iniciats. Gairebé podríem dir que a les rotllanes en què hi hagin majoria d'experts, és on podem veure les desgràcies més grosses. En aquestes anelles és on veureu les formes més especials de saltar i puntejar. Una hora moren per excés de salts i l'altra per massa «punteig». I encara caldria tenir en compte aquells dels «clowns». No he pogut comprendre mai per què mentre es ballen sardanes han de fer-se salts estrambòtics, explicar xistos poca-soltes i estar garlant amb els d'un altre rotllo; sempre m'han fet pena els «savis» que troben nous punts; menys mal que ja ha passat la mania d'aquell desastre que en deien xarleston!... Però ara ja hi han noies que sembla que hi apliquin punts de rumba o

havanera. ¿Quina necessitat teniu de moure el cos desmesuradament?

Als ulls de la gent que van a veure ballar sardanes perquè sí, tot això els fa molt goig, però, amics, mireu-s'ho des del punt de vista autènticament sardanista, i ja em direu si no fa pena contemplar tanta poca-solta. I encara he vist que hi han rotllos en els quals dominen aquests o aquestes intelligents que procuren, a la vista de tothom, privar que s'hi ajuntin persones que ells consideren poc expertes, total perquè un dia que ells van tenir ganes de fer el caníbal, aquells no volgueren seguir-los.

Això no és pas ballar sardanes.

Digueu si no fóra molt més bonic, més elegant i més patriòtic no saltar tant, no fer tanta xerrameca i estar més atent al que toquen els músics i anuncien els caps de colla.

Deixar-se endur per la melodia, o simplement seguir-la, no vol pas dir exagerar-la. Cal fer el just, i prou. I tot fent-ho amb justesa, poseu-hi tota l'ànima; penseu que balleu sardanes, que teniu al davant dels vostres ulls persones que el dia de demà poden incorporar-s'hi, i infants que seran els continuadors de la dansa d'un poble. Sempre he preferit sentir dir que les sardanes són avorrides, que no allò de «anem a ballar sardanes, que farem broma».

Les sardanes, com totes les coses, cal ballar-les amb el cap. Per fer exercici de cames i braços, practiqueu l'atletisme, el fútbol o el rem.

- LA SARDANA DE LA PATRIA

Cantem dansant i treballlem
que a nostra Pàtria honorarem.

Catalans, fill de la terra
triomfant de llibertat:

fem la dansa al pla i la serra,
fem la nostra germandat.

Amunt els cors,
les gentils flors
ens embriaguen de bellesa;
canta l'amor
el trobador
i el donzell canta l'ardidesa.
Per Catalunya,
la falç empunya
qui té la sang de català;
sota dels plecs de sa bandera
l'ànima espera
que ens donarem tots junts la mà.

Cantem dansant i treballem,
que a nostra Pàtria honorarem.

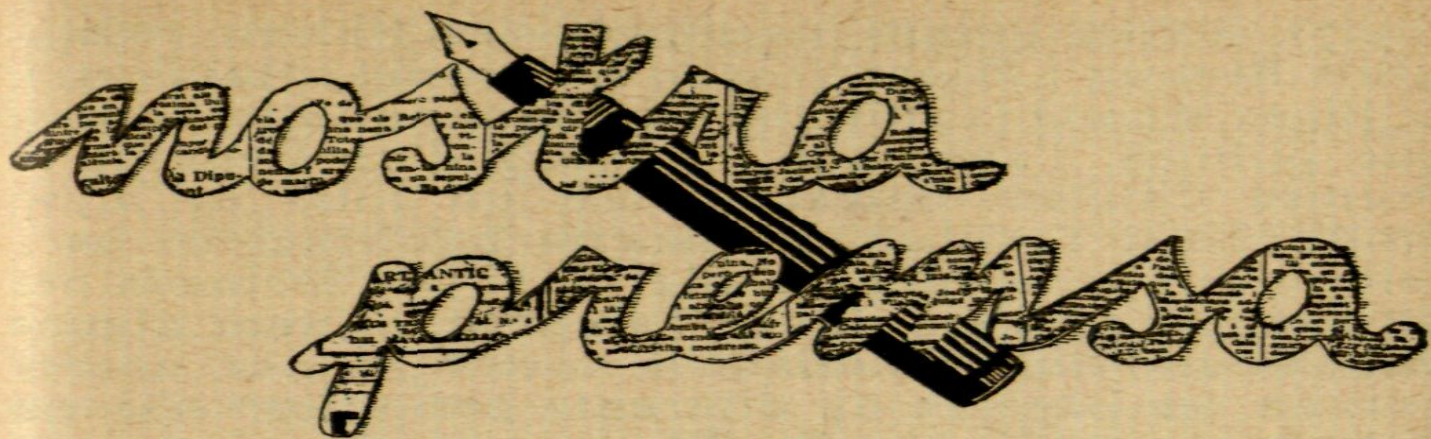
AMAT GOSALBES.

La dansa catalana.

De l'obra «Records del Rosselló», de Pere Talrich, català de França.

(Gravat d'època).

Prensa Comarcal

AMB el propòsit de col·laborar amb el nostre modest, però entusiasta, esforç, a la formació de la Bibliografia de la Premsa de Catalunya, comencem en aquest numero la publicació en les pàgines de **CURIOSITATS DE CATALUNYA**, d'una sèrie d'articles dedicats a publicar el cens dels periòdics apareguts a les principals ciutats de Catalunya.

No entra en els nostres propòsits publicar un estudi seriós de la premsa de Catalunya, perquè ni l'espai de què disposem, ni el caràcter de la nostra publicació ho permeten; el nostre propòsit és tan sols fer unes llistes, el més completes possible, de la nostra premsa, d'aquestes fulles impreses, que amb tot i els seus defectes i la seva modèstia, constitueixen la crònica de la vida local, de les ciutats i pobles de la nostra terra.

Aquestes llistes de premsa que anem a començar, seran publicades a títol d'inventari, per a deixar registrat l'any de naixença de cada periòdic, subtítol, tamany, número de pàgines i llengua.

Abans de començar aquest treball, volem dedicar el nostre homenatge als estudiosos que han dedicat llurs esforços a l'estudi de la premsa de Catalunya i que amb llurs treballs han conseguit que avui coneguem el gran nombre de publicacions que han vist la llum en tot Catalunya i que amb l'esforç de llurs redactors, moltes vegades anònims, han contribuït al progrés i a l'engrandiment de les ciutats i viles de la nostra terra.

El primer estudi que coneixem de la nostra premsa, és el publicat a les pàgines de «La Renaixença», de Barcelona, per En Josep Pella i Forgas, l'any 1879, al qual seguiren Oleguer Miró i Borràs (1891), E. C. Girbal (1894). Francesc Gras i Elias (1904), Lluís del Arco (1908), Joaquim Danés (1914), J. Canudas (1916), Miquel Galí (1925), Josep Bartra

(1927), Alfred Pereña (1928), Carles Rahola (1929), Lluís Bertran i Pijoan (1931), J. Givanel i Mas (1931), C. Bigas Munné (1936), i el que signa aquestes ratlles, que publicà, l'any 1930, l'«Assaig d'un Cens de la Premsa Catalano-Balear», amb un total de 2.729 títols, i l'any 1935, una «Llista de publicacions barcelonines aparegudes de 1641 a 1935», formada per un conjunt de 3.471 títols. També coneixem alguns treballs anònims estudiant la nostra premsa, apareguts en les pàgines de diferents periòdics: «Gazeta Vigatana», de Vic (1905); «Lletres», de Girona (1919); «La Gralla», de Granollers (1928); «El Borinot», de Barcelona (1925-1927); «La Cruz», de Tarragona (1925); «Gazeta de Vilafranca» (1926), etc. Tots ells han contribuït amb llur entusiasme a la formació de la Bibliografia de la Premsa de Catalunya i mereixen a nostra admiració.

I ara, sense més preàmbuls, anem a començar la nostra tasca.

I

C E R V E R A

DIARIO DE CERVERA.

1808.—195 × 145 mm.—4 pàgines.—Castellà.

EL ALUMNO CERVERIENSE.

1820.—310 × 215 mm.—4 pp.—Bisetmanal.—Castellà.

EL ECO DE CERVERA.—Semnario de intereses morales y materiales.

1890.—380 × 275 mm.—4 pp.—Castellà.

LA RAZÓN ILUSTRADA.—Periódico católico político.

1891.—275 × 190 mm.—8 pp. i cobertes.—Setmanal.—Castellà.

EL DISTRITO DE CERVERA.—Periódico de intereses morales y materiales. Organo del Centro Republicano de esta Ciudad.

1891.—395 × 275 mm.—4 pp.—Setmanal.—Castellà.

LA COMARCA DE CERVERA.—Periódico político.

1892.—395 × 275 mm.—4 pp.—Setmanal.—Castellà.

EL POPULAR.—Periódico liberal, ilustrado, de avisos y noticias.

1892.—550 × 385 mm.—4 pp.—Setmanal.—Castellà.

LA VOZ DEL PAÍS.—Semanario independiente.

1893.—387 × 275 mm.—4 pp.—Castellà.

EL HERALDO DE CERVERA.—Periódico independiente.

Eco y defensor de los intereses regionales.

1895.—450 × 325 mm.—4 pp.—Setmanal.—
Castellà.

Núm. 29.

121

DIARIO DE

DEL

29 DE OCTUBRE

CERVERA

DOMINGO

DE 1809.

SAN NARCISO O. Y M.

Afecciones astronomicas de hoy.

*Sale el sol á las 6 horas y 41 minutos de la mañana.
Se pone á las 5 horas y 29 minutos de la tarde.*

SUPERCHERIA DE BONAPARTE (1).

Discurso del rey de Inglaterra al cerrar el Parlamento británico el 21 de junio de 1809, falsificado en el papel ministerial frances intitulado : Gazeta Nacional ó Monitor universal, del lunes 10 de julio de 1809, num. 191, pag. 754.

<i>El discurso, segun se halla en en el monitor, traducido literalmente del frances. = Milores y señores.</i>	<i>El discurso en ingles. = My lords and gentlemen. The atrocious and unparalleled act of violence and treachery by which the ruler of France attempted to surprize and to enslave the spanish nation, while it has</i>	<i>Traduccion literal del discurso. = Milores y señores. El atroz y desconocido acto de traicion y violencia con que el xefe de la Francia intentó sorprender y esclavizar la nacion española, al mismo tiempo</i>
---	---	--

(1) *El siguiente articulo, insertado algunos dias hace en pe-*

Facsímil del «Diario de Cervera».

LA OPINIÓN DE CERVERA.—Quincenal independiente de avisos y noticias. Humorístico, ilustrado y literario.

1899.—320 × 220 mm.—4 pp. i cobertes.—
Castellà.

EL JO.

1899.—370 × 255 mm.—4 pp.—Català.

REPÚBLICA.—Periódico quincenal.

1903.—425 × 315 mm.—4 pp.—Castellà.

- EL CIERVO.**—Periódico independiente.
1903.—260 × 185 mm.—12 pp. i cobertes.—
Quinzenal.—Bilingüe.
- LA VEU DE LA SEGARRA.**—Portaveu del Centre
Regionalista de Cervera y sa Comarca.
1903.—310 × 210 mm.—8 pp. i cobertes.—
Quinzenal.—Català.
- PATRIA.**—Setmanari Catòlic.
1909.—255 × 190 mm.—8 pp. i cobertes.—
Català.
- NUEVO AMBIENTE.**—Periódico quincenal. Organo de
la Cámara de Comercio é Industria.
1912.—240 × 170 mm.—8 pp. i cobertes.—
Castellà.
- ESCUELA.**—Periódico quincenal republicano.
1913.—270 × 190 mm.—8 pp. i cobertes.—
Castellà.
- FULLA PARROQUIAL DE CERVERA.**
1917.—260 × 170 mm.—4 pp.—Setmanal.—
Català.
- LO SINDICAT.**—Portaveu del Sindicat Agrícola de
Cervera i Sa Comarca.
1919.—250 × 175 mm.—8 pp. i cobertes.—
Mensual.—Català.
- BUTLLETÍ MUNICIPAL DE LA CIUTAT DE CERVERA.**—
Publicació de l'Ajuntament.
1922.—295 × 220 mm.—8 pp. i cobertes.—
Mensual.—Català.
- FULLA DOMINICAL.**
1925.—255 × 150 mm.—4 pp.—Setmanal.—
Català.
- EL PREGONER DEL COR MARIÁ DE CERVERA.**
1927.—220 × 140 mm.—4 pp. i cobertes.—
Mensual.—Català.
- L'ESTEL DEL COR MARIÁ de CERVERA.**
1927.—220 × 140 mm.—4 pp. i cobertes.—
Setmanal.—Català.
- CANDIDATUS LATINUS.**—Internus ad Linguae Latinae
studium apud Scholasticos nostrates colendum
commentarius.
1928.—240 × 170 mm.—16 pp. i cobertes.—
Bimestral.—Llatí.

GASETA DE CERVERA.—Periòdic mensual.

1928.—245 X 170 mm.—22 pp. i cobertes.—
Català.

CERVERA.

1930.—Català.

REPÚBLICA.

1931.—Setmanal.—Català.

AVANT.—Publicació setmanal.

1932.—278 X 222 mm.—12 pp.—Català.

Resumint aquesta llista, veiem que han sortit a la ciutat de Cervera, des de l'any 1808, 28 periòdics, dels quals 13 escrits en català, 13 en castellà, 1 en llatí i 1 bilingüe. De la comarca de La Segarra, de la qual forma part Cervera, aquesta és la ciutat on la premsa ha tingut millor representació; hi trobem, amb el «DIARIO DE CERVERA», el senyal del cicle napoleònic, única en la premsa de la comarca. El català, també comença a La Segarra, per Cervera, l'any 1899, amb el periòdic «EL JO». I des de l'any 1890, veiem l'aparició amb regularitat del periodisme a Cervera.

JOAN TORRENT.

Notes històriques

Any 1416. abril, dia 15.—Amb la pompa i cerimònia acostumades, es verificà en aquest dia, el sepeli del monarca En Ferran d'Aragó. Amb dit motiu vingueren a Igualada molts nobles, cavallers, prelats, abats i altres personatges i corporacions, que acompanyaren el cadàver del rei fins al monestir de Poblet, on se li feren grans exèquies i funerals.

Any 1381, agost, dia 30.—Des de Saragossa, En Pere IV d'Aragó, concedeix a Igualada el títol de *Carrer de Barcelona*, que importava el privilegi de considerar-se, els veïns d'aquella, ciutadans de Barcelona, amb les seves mateixes franquícies i llibertats. Fet importantíssim i de transcendència, del qual es pot dir que és el punt de partença de la legítima emancipació i autonomia de l'esmentada vila.

A l'alta muntanya, la noia gentil fa les seves labors.

Els Segadors

Himne revolucionari i proletari

Tors esteu assabentats d'aquella guerra que esclatà a Catalunya el dia 7 de juny del 1640 i que la història coneix amb el nom de Guerra dels Segadors.

En aquella època —i en altres de més recents també— era costum de compondre cançons allusives als esdeveniments ocorreguts, no solament a Catalunya, sí que també a d'altres bandes.

Prenent peu de l'esdevingut a la Ciutat de Barcelona en aquella gloriosa diada, la musa popular compongué un romanço narrant els fets, el qual fou recollit de viva veu per diversos erudits folkloristes

del segle passat i batejat amb el títol de «Els Segadors» *.

Com sigui que la cançó fa la relació d'un fet altament gloriós per a Catalunya, d'un acte de rebel·lió del proletariat català d'aquella època contra la tirania opressora, tots els elements que maldaven i freturaven per veure la nostra amada Pàtria lliure de la tirania que novament s'havia ensenyorit d'ella, adoptaren «Els Segadors» com a cant de combat, com a cant de guerra i de rebel·lió enfront de l'opressió borbònica.

Però en la mateixa lletra de la cançó hi raïa un defecte essencial en un cant de combat. Aquesta lletra es referia concretament a un fet històric determinat, i encara que enclogués un crit de guerra, el llast del fet històric i l'extensió de la composició, feien que «Els Segadors» no s'adigués prou bé al que ha d'ésser un himne nacional.

Fou a començaments d'aquest segle que un conegut poeta llançà al públic, com a obra anònima, una cançó que, sense rebutjar del tot la tònica de l'antiga, puix que s'adeïa a la mateixa música, tingués el caire

* E L S S E G A D O R S

Catalunya, comtat gran,
qui t'ha vist tan rica i plena!
Ara el rei nostre senyor
declarada ens té la guerra.
Bon cop de falç, defensors de
[la terra!
Bon cop de falç!

El gran comte d'Olivar
sempre li burxa l'orella:
—Ara és hora nostre rei,
ara és hora que fem guerra
contra tots els catalans—.
Ja ho veieu quina n'han feta:
seguien viles i llocs
fins al lloc de Riu d'Arenes;
una església n'han cremada
que Santa Coloma es deïa;
cremen albes i casalles,
els càlzers i les patenes,
i el Santíssim Sagrament,
alabat sia per sempre.
Mataren un sacerdot
mentre que la missa deïa;
mataren un cavaller
a la porta d'una església,
don Lluís de Furrià,
i els àngels li fan gran festa.
El pa que no n'era blanc
deïen que era massa negre:
el daven an els cavalls
sols per assolar la terra;
del vi que no n'era bo
engegaven les aixetes:

el tiraven pels carrers
sols per a regar la terra.
A presència dels seus pares
deshonraven les donzelles.
En daven part al virrei
del mal que aquells soldats
[feien.
—Llicència els he donat jo.
molta més se'n poden pren-
[dre.—

A vista de tot això
s'és esvalotat la terra.
Entraren a Barcelona
mil persones forasteres:
entren com a segadors
com érem en temps de sega.
De tres guardes que n'hi ha
ja n'han morta la primera;
en mataren al virrei
a l'entrant de la galera;
mataren als diputats
i als jutges de l'Audiència.
Anaren a la presó:
donen llibertat als presos.
El bisbe els va beneir
amb la mà dreta i esquerra:
—On és vostre capità,
on és la vostra bandera?
Varen treure el bon Jesús
tot cobert amb un vel negre:
—Aquí és nostre capità,
aquí està nostra bandera.
A les armes, catalans,
que ens han declarat la guer-
[ra!—

que tot himne nacional ha de tenir. I la nova cançó trobà plena acceptació.

* * *

Hem encapçalat aquestes ratlles, dient que «Els Segadors» és un himne revolucionari i proletari. Si hom entén per revolucionari tot allò que tendeix a subvertir un ordre per establir-ne un altre de diferent —que aquest és el significat que té la paraula segons els diccionaris— és evident que l'Himne Nacional de Catalunya té aquest caire, puix que tots els que l'entonem ho fem per tal d'exterioritzar la nostra voluntat de què desaparegui l'ordre que durant més de dues centúries ha tingut Catalunya endogalada, i per entonar-lo hem estat vexats, escarnits i perseguits durant una colla d'anys.

Per demostrar que l'himne és proletari, n'hi hauria prou amb recordar el seu origen, però preferim anar-lo glossant frase per frase.

Comença l'himne amb les paraules:

«Catalunya triomfant
tornarà a ser rica i plena...»

que és el lema que constantment ha sostingut el catalanisme polític. I segueix:

«...endarrera aquesta gent
tan ufana i tan superba.»

Endarrera, sí, endarrera, aquesta gent que pretenia anihilar Catalunya fins a reduir-la al no-res. Endarrera els superbs que creien poder dominar l'ànima de Catalunya, sense tenir en compte que l'ànima d'un poble és indomable.

«Ara és l'hora, segadors,
ara és l'hora d'està alerta;...»

o sigui en tot temps, perquè la cançó s'ha cantat sempre, si hom no ha pogut fer-ho públicament, en privat. I la cançó, adreçant-se sempre als catalans anomenant-los segadors, els recordava que tots ells

eren treballadors, que és l'únic títol que a Catalunya compta. I tot recordant-los que són treballadors, els recorda també:

«... per quan vingui un altre juny,
esmolem ben bé les eines.»

això és, que estiguin sempre previnguts per enfrontar-se amb l'enemic, com ho feren aquells braus segadors que pel juny del 1640 s'alçaren en armes contra el govern despòtic de Felip IV de Castella i el seu favorit el Comte Duc d'Olivares. I per això els adreça aquest crit de guerra:

«Que tremoli l'enemic
en veient la nostra ensenya:...»

que quan sigui l'hora de l'alçament, surtin a combatre amb coratge que únicament així es logra vèncer l'enemic. I acaba amb el crit suprem, recordant-nos allò que hem de demostrar a l'enemic:

«...com fem caure espigues d'or,
quan convé seguem cadenes.»

que és el que d'una manera magnífica ha demostrat el poble de Catalunya el dia 19 de juliol del 1936, en batre gloriosament el feixisme espanyol que pretenia fer-se fort dintre del nostre propi territori, i el que està demostrant d'ençà d'aquella data, en vessar generosament la seva sang en defensa de la llibertat dels obrers de fora de Catalunya.

Es per tot això que diem que «Els Segadors» és un himne revolucionari i proletari.

GABRIEL NOGUÉS PAHÍ.

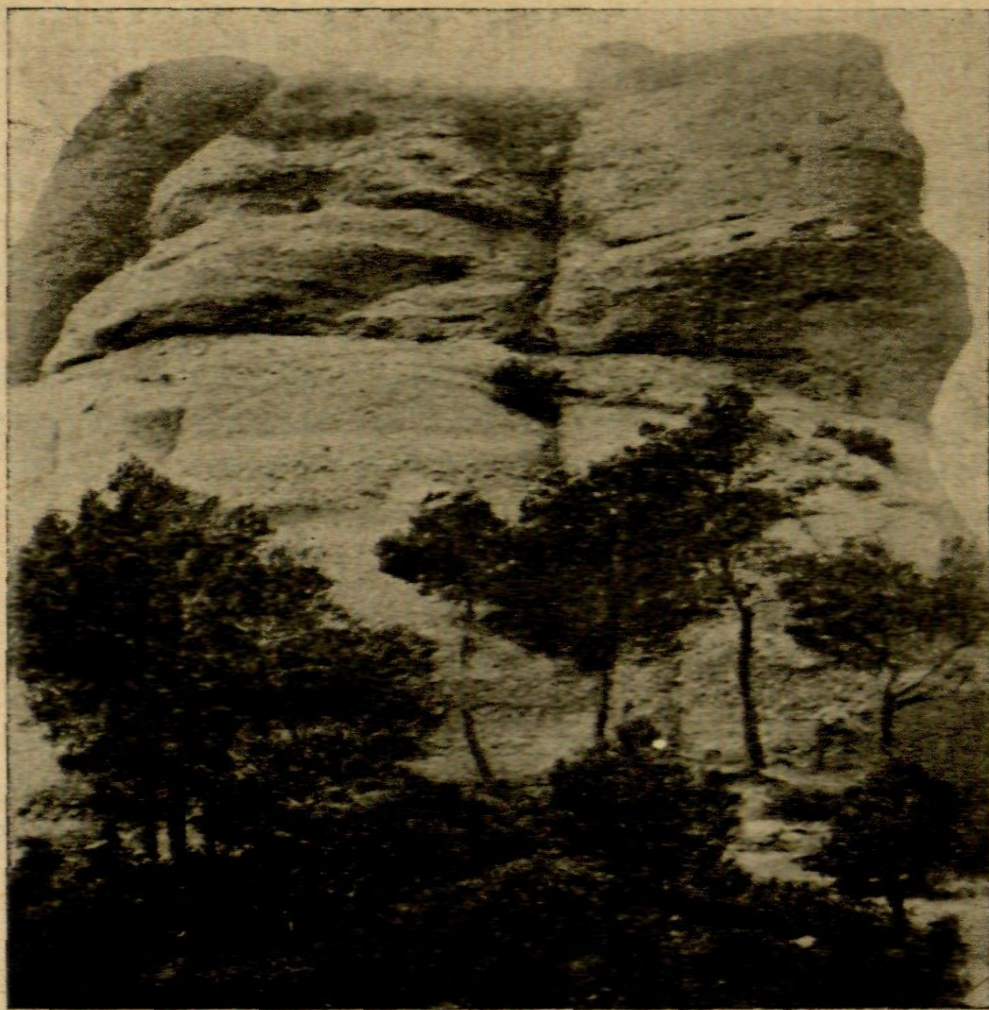

ENDEVINALLA

Què és això?

Quan la fico i quan la trec,
ella en fa catric-catrec.

(La clau).

Sant Llorenç del Munt. — El cavall Bernat.

PAISATGES CATALANS

*El secret de l'esplendor i fama
de les nostres muntanyes*

No sabem pas com iniciar aquest comentari que ens ha passat pel cap de fer, contemplant una bella fotografia d'un indret típic de muntanya coneguda. Les coses que d'ell s'expliquen, són tota una incitació a agafar la ploma i de perdre's-hi uns moments pels intrincats camins de la llegenda! Però ¿i si avui, amb el nou ordre de coses que estem vivint, ens haguessin canviat el nom, del qual ens anem a ocupar?

Volem creure que encara hi som a temps, i que, dedicar-nos a l'admiració de belles coses, no significa pas tancar-nos en tradicions xarones i excessivament fantasioses. Per això volem parlar, encara, de la magnificència del paisatge que ens ofereix Sant Llorenç del Munt.

Començarem per dir, als que ens llegeixin, que no li volem oferir un Sant Llorenç del Munt escandalosament d'atracció turística. Ben altrament, el nostre intent és de cercar, de la muntanya de paratges meravellosos, la seva part íntima. Tal com correspon a una cosa nostra i per a nosaltres.

Presentarem, en primer terme, una fotografia del Cavall Bernat. Inèdita ella, com inèdit és el que n'anem a dir.

Heu llegit, o sentit contar, d'aquesta roca dreta, inflada pel vent de la vanitat, amb aires de majestat inaccessible —que no ho és per a tothom— llegendes que espaordeixen als més braus? Que si el jovincel i la damisel·la, sols, en ple bosc i plena nit, amb els raigs de lluna que es filtren pel brançam espès... I el cavall salvador, que se'ls enduu lluny i ràpid com el vent, del drac ferotge com ell tot sol.

No serà aquesta la llegenda que s'atribueix al Cavall Bernat —ho reconeixem. Però en serà una altra qualsevol, tan anacrònica i empolsada de fàlòrnies com la que hem apuntat.

Deixeu-vos de contes de fades. Les belleses del paisatge català es deuen, no al que d'elles ens volen explicar, sinó al voler de la mare natura, que així ens les ha creat, o ha anat fent per a admiració del món sencer. Ens trobem al segle xx. El segle que l'existència de les supersticions són bones per als analfabets i als mancats d'essència espiritual. Podeu admetre que els estrangers puguin venir a bocabadar-se davant la magnificència del Cavall Bernat pel sol fet que d'ell es relata una història de gnoms?

Es la ciència! La ciència; la que s'admira amb l'obra mestra de la naturalesa. Amb les seves variacions durant el curs dels anys. Avui, Cavall Bernat. I demà? Demà, ¿no pot convertir-se en una altra cosa tant o més imponent? I a exprémer altra volta

el cervell a la recerca d'una llegenda, per als que necessiten d'aquest alicient soporífer per a fer-se càrrec del valor de les coses!

Després ve el revers del que hem dit. Imagineu-vos una altra foto —el de les runes d'un castell—, hi pot admetre's-hi la llegenda paorosa que esborrona i posa pell de gallina. Quins crims s'hi hauran comés dins d'ell en temps que no tornaran? Les venjances per odi, per enveja i per pur desig de fer mal al proïsme, que s'hauran portat a cap rera els murs tètrics d'uns altres dies. Murs avui abatuts, i que, per poder de la Natura, són encara una nota que us invita a reflexionar sobre l'obra dels homes i d'aquesta...

El paisatge pren un aire més atraient, més captivador amb les restes d'unes parets que són una estridència innegable entre la serenor del fons i elles.

Però no ens vulguem tergiversar les coses. Ací no hi ha llegenda; com no n'hi ha allí —en el roquissam que, per la forma o per les circumstàncies reals (reals, eh?) que l'han voltat, l'hi diem Cavall Bernat.

I tampoc no és admissible que vulguem enlairar les belles coses nostrades a força de mites. Es un crim!

La fama i l'esplendor de les nostres terres, de la nostra Catalunya aimada, ¡incomparable a cap altra nació del món!, no estriba en romanços fantàsiosos. Es pel seu valor natural. Aquest; el natural! I això ens plau dir-ho des de CURIOSITATS DE CATALUNYA, ben alt i ben fort.

Que, com a catalans, hem de voler les coses clares! Que, en lloc de desmerèixer, valoritza el doble tot el que sigui.

JOAQUIM GRAU LATORRE.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

AQUEST NÚMERO HA PASSAT PER LA CENSURA